

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE „GEORGE BARIȚIU”
CLUJ- NAPOCA

TEZĂ DE DOCTORAT

MIGRAȚIA DIN ROMÂNIA ÎN SUA. ANALIZĂ STATISTICĂ
STUDIU DE CAZ: PERIOADA INTERBELICĂ

Coordonator științific
CȘ I dr. Stelian Mândruț

Doctorand
Marius Gușeth

Cluj-Napoca

2018

Cuvinte cheie: imigrare, distribuire spațială, emigrare, România, SUA, statistici, perioada interbelică.

Fenomenul imigraționist american constituie probabil cel mai complex proces migratoriu înregistrat de-a lungul întregii istorii mondiale. Astfel, cu excepția indienilor băștinași, toți locuitorii prezenți ai SUA sunt fie imigranți recentți, fie descendenți ai celor stabiliți în aceasta pe parcursul ultimelor cinci secole. În cadrul ultimelor două categorii se înscrie și populația românească, primul val imigraționist de amploare al acesteia fiind înregistrat la începutul secolului al XX-lea. Lipsa unor abordări serioase care să analizeze imigrația românească, din punct de vedere statistic și totodată a răspândirii geo-spațiale a acesteia pe teritoriul SUA, de-a lungul secolului trecut, a dus la crearea unui sentiment de confuzie generală pe această temă. Tocmai din acest motiv în cuprinsul acestei teze, intenția noastră a fost de a aduce mai multă lumină, asupra feței celei mai puțin cunoscute a imigrației românești în America, cea statistică.

În urma unei cercetări desfășurate pe durata a mai multor ani putem afirma cu încredere că nimeni nu-și poate aroga dreptul de a cunoaște cu exactitate numărul celor care au emigrat din România în Statele Unite ale Americii și totodată al descendenților acestora pe teritoriul american, pe parcursul a mai bine de un veac. Imposibilitatea atingerii acestui țel se datorează complexității fenomenului migraționist în general și aspectului statistic al acestuia în particular. În opinia noastră doi factori majori au contribuit la îngreunarea analizării statistice a procesului migraționist românesc în SUA. În primul rând trebuie evidențiată plurivalența aspectului socio-politic caracteristic României perioadei antebelice și interbelice, când, prin reconfigurarea în mai multe instanțe a frontierelor, un procent însemnat al populației românești s-a găsit la un moment dat pe teritoriul altor state, decât România, îngreunând în acest fel la culegerea și analizarea unor date exacte. În al doilea rând, trebuie amintite modificările efectuate de-a lungul timpului în plan legislativ de către Congresul American, cu scopul de a influența atât numărul de imigranți cât și regiunea geo-politică de proveniență a acestora. Schimbările constante înregistrate în modalitatea de colectare a datelor în cadrul recensămintelor americane, pe parcursul unui secol, reprezintă un alt factor care a împiedicat publicarea unei analize statistice perfecte. În pofida acestor impedimente serioase, strădania noastră urmărește înlăturarea atmosferei cețoase care a existat și care continuă să persiste în privința numărului de imigranți români și a răspândirii geografice a acestora pe teritoriul SUA, cu predilecție de-a lungul perioadei interbelice.

Din punct de vedere structural disertația este împărțită în patru capitole: *Metodologia cercetării și sursele istoriografice; Aspecte specifice fenomenului migratoriu în epoca antebelică; Migrația din România în SUA în perioada interbelică și Imigrația interbelică și postbelică. Studiu statistic comparativ.*

Primul capitol, dedicat metodologiei cercetării, istoriografiei și surselor problemei, amintește demersurile istoriografice anterioare acestei teze, care s-au preocupat, unele tangențial doar, de subiectul propus de noi. După cum se știe în cadrul oricărui proces migraționist se regăsesc câteva tematici esențiale, comune: periodizarea fenomenului migraționist, cauzele emigrării, aspectele statistice ale emigrării/imigrării și procesul integrării. Având în vedere că lucrările studiate respectă într-o oarecare măsură aceste direcții enunțate, am considerat trecerea lor în revistă în funcție de problematica abordată.

De asemenea, în cuprinsul acestei prime părți ne-am îndreptat atenția și asupra surselor editate și inedite utilizate în redactarea tezei, rezultatul unei laborioase și îndelungate cercetări în cadrul unor instituții guvernamentale și private din SUA.

Având în vedere că migrația are o condiționare socială și generează consecințe sociale, studiul migrației este prin excelență interdisciplinar. Astfel, a fost necesar să apelăm la metode din cadrul unor discipline cu care istoria conlucrează în studiul populației, discipline care se preocupă de aspectele cantitative ale fenomenelor de masă: demografia și statistica. În cuprinsul lucrării, pe lângă culegerea și prelucrarea unor impresionante date statistice, identificate în materialele diferitelor centre de informare și documentare de pe teritoriul SUA, sau în cuprinsul unor lucrări publicate, recensăminte ș.a.m.d., ne-am preocupat de asemenea de conținutul în sine al informației, în vederea cercetării, analizării fenomenului migraționist, pentru a descifra mecanismul, pentru a descoperii cauzele care au stat la baza acestui fenomen complex etc.

Cele mai importante surse din sistemul informațional utilizat l-au reprezentat recensămintele populației, care ne-au asigurat cu precădere informații privind numărul și structura populației, oferindu-ne o prețioasă imagine secvențială a acesteia la un moment dat și într-un anumit loc. Diversitatea și complexitatea fenomenului imigraționist au impus însă, utilizarea unor metodologii de cercetare care să-i evidențieze particularitățile, în timp și spațiu, de la metode de sinteză (cauzele emigrărilor din Austro-Ungaria și România, direcționarea fluxului migratoriu în funcție de gradul de atractivitate al diferitelor arii metropolitane americane pe parcursul întregului secol al XX-lea), la cele de analiză (periodizarea emigrației, integrarea

primelor generații de români), de la metoda statistic-matematică (utilizarea de grafice, tabele, proporționalitate), la cea comparativă (comparări între migrația interbelică și cea postbelică, între diferitele grupări etnice, între migrația îndreptată spre Dobrogea și cea spre SUA) și în unele situații la cea cartografică (construirea și utilizarea de hărți care să reprezinte regiunile și statele americane, în funcție de numărul lor de imigranți). Cu sprijinul metodelor caracteristice disciplinelor complementare, am reușit să surprindem un fenomen de mobilitate a populației (subliniind intensitatea și dinamica acestuia, orientarea fluxurilor migratorii, cauzele care l-au determinat ș.a.m.d.), fenomen cu un profund caracter istoric, desfășurat în mod diferențiat în spațiu și timp, în funcție de factorii și condițiile, concrete, specifice de la o etapă la alta și dintr-un loc în altul.

După cum am mai menționat, datorită existenței unei conexiuni strânse între imigrația anterioară Primului Război Mondial și cea a perioadei interbelice (marea majoritate a imigranților care se găsea în Statele Unite ale Americii în perioada interbelică a ajuns pe teritoriul acesteia înainte de declanșarea primei conflagrații mondiale) examinarea imigrației și studierea comunității românești din America, în perioada interbelică, este aproape imposibil de realizat fără o privire mai aprofundată asupra deceniilor premergătoare Primului Război Mondial. Ca atare, cel de-al doilea capitol a fost dedicat analizei cauzelor care au pus în mișcare zecile de mii de persoane de pe teritoriul României și a zonelor adiacente acesteia, subliniind și explicând în acest fel aspectul cel mai interesant, specific acestei epoci: de ce numărul imigranților români a fost cu mult mai mare în teritoriile de sub stăpânirea Austro-Ungariei, decât din România? De asemenea în rândurile acestui capitol v-a fi prezentată și repartizarea în spațiu a imigrației din România și a populației românești din Austro-Ungaria, pe teritoriul SUA.

Segmentul central interpretativ îl constituie capitolul trei, cu referiri la migrația românească în SUA, în etapa interbelică. Acesta este divizat în trei subcapitole, fiecare din acestea surprinzând un aspect esențial al procesului migraționist. Astfel, în cadrul primului, vor fi analizate cauzele care au stat la baza declinului numeric aproape constant specific migrației românești în America. Abordarea acestei problematici va fi făcută din două unghiuri diferite, care ajung să se completeze reciproc: unul care prezintă cauzele din contextul european, românesc și un altul care explică motivele declinului numeric din contextul general american, între prima și a doua conflagrație mondială. În continuare vom examina amănunțit legile emise de către corpul legislativ american în vederea restricționării aproape în totalitate a imigrărilor din

anumite regiuni geografice ale Europei și impactul pe care acestea le-au avut asupra fenomenului imigraționist din Statele Unite ale Americii, în general și asupra celei românești, în particular. De asemenea, tot acum vom analiza impactul pe care Marea Criză Economică de la sfârșitul anilor '20, care în cazul Americii s-a prelungit pe tot parcursul anilor '30, l-a avut atât asupra potențialilor imigranți cât și asupra imigranților și a descendenților acestora care rezidau deja dincolo de Ocean. Tot aici va fi creionată mișcarea migratorie din România în contextul socio-politic zbuciumat al deceniului patru, interbelic.

Cel de-al doilea subcapitol se ocupă în întregime de răspândirea geo-spațială a imigranților proveniți din România. Analizarea din punct de vedere statistic a acestora a fost făcută la nivel regional, statal și metropolitan, urmând în felul acesta modelul folosit în cadrul recensămintelor americane. Această parte a lucrării se dorește a fi un studiu comparativ cu accente nu numai asupra evoluției statistice în timp și spațiu a imigrației românești pe parcursul perioadei interbelice ci și în unele instanțe asupra întregului secol XX.

Ultima secvență a acestui capitol descrie fenomenul complex de integrare suferit de primele generații de români americani. Chiar dacă putem afirma că orice comunitate românească din America are specificul ei, datorat istoriei și procesului de dezvoltare înregistrat de fiecare regiune, putem susține de asemenea că fiecare comunitate românească din Statele Unite a cunoscut în general același tipar de dezvoltare: imigranții români au sosit în această țară cu speranțe mari, trebuind să muncească din greu, să învețe limba engleză, să se adapteze la noul mediu, noile orașe, culturi și stiluri de viață. Ei au început să accepte ideea de a rămâne în Statele Unite, au început să construiască biserici, să se organizeze în diferite grupuri și asociații, în special cu scopul de a se ajuta unii pe ceilalți. Cu trecere timpului, procesul „oalei de contopire” a devenit tot mai activ în rândurile următoarelor generații ale primilor imigranți, integrându-i mai puternic în societate, făcându-i mai „americani”. Aceasta s-a datorat legislației americane, care garantează drepturi egale pentru toți membrii societății, creând un climat favorabil de integrare pentru toți imigranții. De-a lungul anilor putem observa că și comunitatea română a avut suișurile și coborâșurile sale, datorate factorilor externi comunității (viziunea guvernului american față de imigranți, care a diferit, fiind câteodată favorabilă și permițând unui număr foarte mare de imigranți să intre în țară, în timp ce altădată a fost ostilă, restricționând numărul imigranților) și factorilor interni (divizarea Bisericii Ortodoxe Române, influențată de politică).

Capitolul patru al lucrării, compus din trei subcapitole, chiar dacă axat mai mult pe perioada postbelică, reprezintă o simbioză a perioadelor imigraționiste, aruncând lumină asupra acestora din unghiuri diferite. Primul, înfățișează într-o modalitate succintă, un studiu comparativ al imigrației interbelice și al celei postbelice, prin reliefarea atât a anumitor aspecte distincte cât și a unora comune specifice celor două perioade. Cel de-al doilea subcapitol prezintă răspândirea în spațiul american a imigranților postbelici, cu inserții comparative însă, la adresa perioadei anterioare. Ultimul subcapitol, prin analiza și compararea statistică a diferitelor metropole care au atras imigranți români, a factorilor care au contribuit la direcționarea fluxului migratoriu înspre acestea, reprezintă o sinteză a întregului fenomen migraționist din România în SUA, pe parcursul unui secol întreg. Totodată, prin includerea unei analize, chiar dacă mai succinte, a perioadei postbelice, am urmărit oferirea unei imagini de ansamblu asupra fenomenului imigraționist în SUA pe parcursul secolului al XX-lea.

În opinia noastră originalitatea lucrării de față constă în analizarea și explicarea unor aspecte prea puțin abordate de alți cercetători:

- ❖ *Explicarea existenței unei discrepante între emigrația românească din teritoriile aflate sub stăpânirea Imperiului Austro-Ungar și cea din Vechiul Regat, înainte de anul 1914, s-a făcut prin prezentarea și analiza diferiților factori care au contribuit la această situație, cel dobrogean fiind poate cel mai original. Prezentarea aceasta a atins o serie de aspecte specifice celor două entități statale.*
- ❖ *Migrația din Vechiul Regat a fost una eminamente evreiască, fiind parte integrantă a imensului val emigraționist evreiesc aflat în plină desfășurare pe tot cuprinsul Europei răsăritene.*
- ❖ *Analizarea statistică și repartizarea în spațiu, la nivel de regiuni, sub-regiuni, state și metropole nu doar a imigranților din România dar și a descendenților acestora, pe întreg parcursul secolului al XX-lea și în mod extensiv în cadrul perioadei interbelice. Încorporarea în cadrul acestei analize a datelor statistice pertinente nu doar perioadei interbelice ci și a celei antebelice a reprezentat un criteriu fără de care această evaluare statistică ar fi fost incompletă. Cauza principală a acestei includeri a reprezentat-o faptul, menționat în prealabil, că marea majoritate a persoanelor imigrate în America interbelică a atins meleagurile acestei țări înainte de prima conflagrație mondială.*

Pe de altă parte, abordarea statistică a ultimului capitol este făcută prin angrenarea comparativă a datelor specifice imigrației interbelice și postbelice, reliefând în acest fel anumite detalii și aspecte, (continuarea dominației populațiilor minoritare pe parcursul celei de a doua jumătăți a secolului trecut în cadrul fenomenului migraționist), care în lipsa acestei metodologii de abordare, ar fi fost mult mai dificil de identificat.

- ❖ *Explicarea curentului imigraționist din România la nivel de arii metropolitane în funcție de gradul acestora de atractivitate* ne indică orașele americane spre care imigranții din teritoriile Austro-Ungariei locuite de români, din Regatul Român și din România sau îndreptat pe parcursul unui întreg secol.

În opinia noastră, individualizarea fazelor migraționiste a reprezentat una din cele mai grele atribuții, aceasta neputându-se efectua cu acuratețe, fără o prealabilă analizare și în cele din urmă cunoaștere a tuturor factorilor, care au contribuit la schimbările înregistrate în cadrul fluxului migratoriu îndreptat din România spre America. Dacă ar fi să individualizăm fiecare fază după cel mai relevant aspect, acestea se clasifică în felul următor:

- ❖ prima fază a fost reprezentată de libera circulație de ambele părți ale Oceanului Atlantic; putem afirma că încheierea acestei prime faze se petrece în anul 1914, când migrația în America suferă o paralizare aproape totală pe parcursul Primului Război Mondial; chiar dacă anii 1919 și 1920, au reprezentat o succintă revenire la situația anterioară războiului, ambele țări fiind deschise procesului migraționist, aceștia nu au reușit să schimbe tendința generală din SUA, de a stopa pe cât posibil imigrația din sudul și estul continentului european; ca urmare a acestui trend, pentru prima dată în istoria Americii, corpul legislativ al statului american, aprobă introducerea unei legislații imigraționiste restricționiste în anii 1921 și 1924, fapt care deschide oficial următoarea fază a imigrației românești în America.
- ❖ efectul direct al acestor legi, pe parcursul celei de a doua faze a migrației românești, a constat în infuzia în SUA a unui număr extrem de redus de imigranți, ceea ce a condus la diluarea comunității românești în urma procesului de asimilare/americanizare, suferit de membrii acesteia;

- ❖ cea de a treia fază, cea mai îndelungată din punct de vedere temporal, peste 40 de ani, a coincis cu perioada comunistă a României și a înfățișat o imigrație sporadică, restricționată de politica de stat a guvernului comunist;
- ❖ ultima fază a imigrației din România în America, începe în anul 1990, imediat după revoluția din decembrie 1989, și este încă în curs de desfășurare; în ciuda unei politici de restricționare a imigrației, practicate de această dată de către guvernul american, numărul imigranților din România înregistrează o creștere substanțială, comparat cu perioada anterioară impulsionând în felul acesta comunitățile românești de pe tot cuprinsul Americii.

Decizia de a diviza emigrația românească în SUA în perioadele mai sus menționate, s-a întemeiat pe faptul că acestea reprezintă patru lumi diferite, chiar dacă din punct de vedere spațial reprezintă același areal geografic. Astfel dacă luăm în considerare contextul social, politic și economic specific fiecărei perioade observăm existența unei anumite lumi până în anul 1914, a alteia între cele două conflagrații mondiale, a unei lumi total diferite între 1946 și 1989 și a unei lumi, după 1990, care continuă și în prezent să se schimbe.

Fără a avea pretenția de a fi parcurs întreaga bibliografie relativă la tematica abordată, de a fi cercetat întregul material documentar creat de instituțiile de statistică între 1900 și 2000, ale României și ale Statelor Unite ale Americii, ale celor din Imperiul Austro-Ungar, Imperiul Rusesc, înainte de 1918, și ale statelor iugoslav, bulgar și maghiar de după 1918, fapt aproape imposibil de realizat de altfel dacă avem în vedere răspândirea geografică a acestuia, considerăm că rezultatul bazat pe cercetarea documentelor selectate în vederea scrierii acestei lucrări, reliefează o imagine corectă a fenomenului migraționist românesc în America, pe parcursul secolului XX. Bineînțeles, din perspectiva acurateței, datele prezentate în această lucrare chiar dacă corecte, pot fi cu desăvârșire perfectate, în special prin colectarea unor date statistice suplimentare în raport cu emigrarea românească, anterioare anului 1914, din provincia austriacă, Bucovina și din Basarabia aflată sub stăpânire rusească.

Conștienți fiind că lucrarea noastră se înfățișează cu precădere sub forma unui tablou brut, cu mai puține comentarii și mai multe consemnări de date statistice, suntem convinși că se poate erija ca bază a unor viitoare studii pe această temă.

Întregul nostru demers ar fi fost probabil imposibil fără sprijinul coordonatorului acestei disertații, d-nul CȘ I dr. Stelian Mândruț, d-nul prof. Univ. Vasile Pușcaș și altor distinși

cercetători și profesori universitari care au făcut parte din comisiile de susținere a examenelor și a referatelor de doctorat. Opiniile acestora, sugestiile oferite, bibliografia recomandată etc. au contribuit esențial la prezenta teză.

Mulțumesc de asemenea și familiei pentru sprijinul moral perpetuu.